

המפתח

לחיות באור הפרשה

עם תורה דעתיקה
סתימאה דעתיקה
לאתגליא לעתידי-לבא

י"ז בעז"ה ע"י "מכון אור האורות"

האורה

B48148@gmail.com

ל'לקוטי-מוהר"ן' על התורה ומועדיה

גליון 60

פרשת שמני תש"ב

עם פרקי אבות - פרק א

"וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם" (ויקרא ט, כב)

ב. ח"א נד, ד-בסוף - עקר ה'ברכות', מ'ידים', בבחינת (ויקרא ט, כב): "וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם".

וזוה (בכורות ח:): "זקפא אצבעתא" - זה בחינת 'ברכות', בחינת: "וישא אהרן את ידו ויברכם" כנ"ל. הינו: שעל-ידי ה'ברכות' - מבטשין ה'מחין' ב'כתר', ונעשין 'היכלין'.

"וירא כבוד ה' אל כל העם וגו'" (ויקרא ט, כג)

- ענין 'השראת השכינה' ב'משכן' -

ג. שיחות הר"ן מ - עקר 'בנין בית-המקדש' היא בחינת 'גלגל-החוזר'. כי ב'בית-המקדש' היה בחינת (פסחים נ בבא-בבא י:): "עליונים למטה ותחתונים למעלה", כי השם-יתברך השרה שכינתו במשכן ובבית-המקדש, בחינת: "עליונים למטה". וכן להפך, כל 'ציורא דמשפנא' היה רשום למעלה, בחינת: "תחתונים למעלה". שזה בחינת: 'גלגל-החוזר', שהכל חוזר ונתהפך כנ"ל.

כי על-פי 'חקירה', הוא דבר רחוק מאד, שהשם-יתברך יהיה מצמצם שכינתו בכלי המשכן. ואף-על-פי-כן הראה השם-יתברך: שהוא דוקא להפך מדעתם! כי באמת השרה שכינתו במשכן. וכן להפך: הוא דבר רחוק, שהאדם שהוא ברירה שפלה יהיה לו פח לעשות רשם למעלה, או בהמה שפלה יהיו מקריבין אותה

פרשת שמני

"ויהי ביום השמיני, קרא משה

לאהרן ולבניו, ולזקני ישראל" (ויקרא ט, א)

א. ח"א ע - כל ה'כבוד' שיש לכל אדם שבעולם, ולכל הראשים שבעולם, ו'התחדשות הכבוד' של ה'ממנים' - הוא רק מה'צדיק' שהוא בחינת 'עפר', בחינת 'משכן', בחינת 'פח המושך' - כפי הקמתו את ה'משכן' בכל-פעם - שממנו 'נמשך' הכל.

וזוה (ויקרא ט, א): "ויהי ביום השמיני, קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל". כי ב'שהצדיק צריך לקרות את ראשי העם', הוא קורא אותם בזה שהוא מקים את ה'משכן' ששם ה'כבוד' - כי כלם באים אליו, לקבל ה'כבוד ממנו'.

וזוה: "ביום השמיני" שהקים משה את ה'משכן' - על-ידי-זה: "קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל" - שהם כלל ראשי-העם' מקטן ועד גדול - כי על-ידי 'הקמת המשכן', קרא את כל ראשי-העם, בחינת 'אהרן ובניו'.

וזוה שאמרו חז"ל (ראש-השנה פ"א מ"א): "בראש-חדש ניסן ראש-השנה למלכים" - כי אז היה 'הקמת המשכן', שמשם נמשך הכבוד של מלכים, של כל הממנים והראשים. ועל-כן היה 'הקמת המשכן', ב'ראש-חדש' דוקא - שאז 'נתחדשו' כל ה'ראשים'.

ידי פגם המזבח, פגם האכילה - נותן פח לה'פסילות' - ונעשה מ'טורף', טורף הדעת'.

ז. ספר המדות, עניני 'מאכלות אסורות' - [א] מי שכלב נשכו, בידוע שרחמי-שמים מסלקין ממנו, גם בידוע שנכשל ב'מאכלות-אסורות' (אכילה ח"ב ט; המתקת-דין ח"ב יא). [ב] מי שנוהר מ'מאכלות-אסורות', הוא נצול מ'חיות-רעות' (אכילה ח"ב י). [ג] ל'חן' - יכניס אורחים. גם ישמר את-עצמו ממאכלי אסור, וישמר את פיו מ'דבור-אסור' (חן גד).

ענין חיות טהורות וחיות טמאות' (ויקרא יא, ביה)

ח. ח"א רלג - פשמתגברים על האדם 'מחשבות-רעות והרהורים', ומתחזק ומתגבר עליהם ומנצח אותם - יש להקדוש-ברוך-הוא 'תענוג גדול' מזה, והוא יקר מאד בעיניו.

כמשל שיש אצל המלכים לפעמים ביומא דפגרא: שפניחין בפיה 'חיות' שינצחו זה עם זה, והם עומדים ומסתכלים, ויש להם תענוג גדול מן ה'נצחון'. כמו-כן: ה'מחשבות' באים מבחינת ה'חיות' - 'מחשבות-קדושות' הם בחינת 'חיות-טהורות', ו'מחשבות-רעות' הם בחינת 'חיות-טמאות', ומניחים בכונה מלמעלה שינצחו זה עם זה, ויש להקדוש-ברוך-הוא תענוג גדול: 'כשהאדם מתגבר על ה'חיות-טמאות' ומנצח אותם!"

'ואת החזיר וגו', טמא הוא לכם" (ויקרא יא, ז)

ט. שיח-שרפי-קדש ח"ב לח: ח"ו שנג - אומר רבנו ז"ל: אומרים העולם בדרך הלצה: "אחד שכבר חוטא ואוכל חזיר, לכל-הפחות שיזל שומן החזיר על זקנו!" - ואני אומר: "שכל-הפחות לא יזל על הזקן! - [די וועלט זאגט: "אז איינער עסט שוין חזיר, זאל אים קאטש רינען אויף די בארד!" - און איך זאג: "זאל כאטש נישט רינען אויף די בארד!"]

כאומר: שהעולם אומרים: "שזה האדם שעושה רע, אל יהיה צבוע ויסתיר מעשיו, אלא טוב שיגלה ויראו הפל את נבלותו! - ואני אומר: "שכל-הפחות יתבייש במעשיו המגנים, ולא יגלה מעשיו ברבים!"

ויש אומרים: שפונת הדברים הוא: "שכל מה שמונע האדם עצמו מלעשות רע בעת חטאו, אפילו מעט, זה גם טוב! - וזהו שאמר: "שכל-הפחות לא יזל משומנו על זקנו!"

ואמרו עלי-זה אנשי-שלומו: "שענין זה אנו מוצאים בענין 'מחלל-שבת' - שאף שהוא 'מחלל שבת', אבל בליזמן שאינו מחללו ב'פרהסיא' - עדין בכלל ישראל הוא, ועדין אין פתו פת עפוי"ם, ואין יינו ייני-נסד! - פי נקדת ה'בושה' שיש בו עדין לבלי לעבר על רצון-השם

לקרבן, שתעלה לריח ניחוח לנחת רוח לפניו יתברך שאמר ונעשה רצונו, ואיך שיד רצון אצלו יתברך!?

אבל באמת הראה להפך מדעתם - כי באמת השרה שכינתו למטה ב'משכן' וב'בית-המקדש', והבהמה עלתה לריח ניחוח וכו'. וזה בחינת: "עליונים למטה ותחתונים למעלה", בחינת 'גלגל-החוזר'.

וזה בחינת הגאולה, כי זהו עקר הגאולה, שהיה בחינת: "עליונים למטה, ותחתונים למעלה" שהיה ב'בית-המקדש'.

"ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתנו, ויתנו בהן אש, וישימו עליה קטרת, ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם" (ויקרא י, א)

ד. ח"א מא - על-ידי 'רקודין' (של 'מצוה' - כגון: ששותה יין בשבת יום-טוב, או בתנה של מצוה, או בשאר סעודות מצוה - ושותה במדה וכנתו לשמים, לזכות לשמחת ישראל וכו'. לקווי-עצות שמחה' (יב) - ששותה 'יין המשמח' - ונמשכין למטה בתוך ה'רגליו', הינו: שמרקד - בזה מגרש ה'חיצונים' משם - וזאת התלהבות של הרקוד, והוא: "אשה ריח ניחוח לה" (ויקרא א).

אבל מי שמרקד ב'התלהבות היצר' - זה נקרא 'חטא של נדב ואביהוא', שפגם בהם (ויקרא י, א): "ויקריבו אש זרה". ונדב ואביהוא, הם 'צח והוד'. ו'התלהבות שבקדושה', נקרא: 'יין המשמח'. ו'אש זרה' נקרא: 'יין המשפר', התלהבות היצר, ושם יש חסין-שלום אחיזה לה'חיצונים', "אשר לא צוה אתם" (ויקרא שם).

"ולהורות את בני ישראל" (ויקרא י, יא)

ה. ח"ב ז, יא - 'כהן' הוא בחינת כלליות 'בן' ו'תלמיד' (בחינת דרי מעלה ודרי מטה - בחינת 'איה מקום כבודו', ומלא כל הארץ כבודו) - כי ב'כהן' נאמר (ויקרא י, יא): "להורות את בני ישראל" - 'להורות' לשון 'הוראה', זה בחינת 'תלמיד'. גם 'להורות' לשון 'הריון', בחינת 'בן'.

"זאת החיה אשר תאכלו" (ויקרא יא, ב)
"זאת תאכלו, וזאת לא תאכלו" (רש"י; חלין מב. ויקרא רבה יג, ד; פתחומא שמיני ח; ספרא שמיני ב)
- ענין 'מאכלות אסורות' -

ו. ח"א יז, ג - ב'שה'מזבח' בתקונו, הינו שהאכילה בכשרות פראוי - אזי נכנעים ה'קלפות', הינו ה'פסילות' - כי אינו נותן להם פח וחיות, כי-אם כדי חיונו בצמצום, שזה מוכרח לתן להם. ועל-כפן על-ידי 'אכילה בכשרות' - נכנע ה'פסילות' ונתרומם ה'שכל'. וזה בחינת 'תקון המזבח', בחינת (זבחים נג): "מזבח בחלקו של טורף", בחינת (תהלים קיא, ה): "טרף נתן ליראיו" - שעל-ידי-זה מכניעין וטורפין אותן, ה'קלפות' וה'פסילות'. אבל על-

בַּפְּרֹהֶסְיָא, בְּזֶה מְרָאָה: שְׁעָדִין קְדֻשַׁת־יִשְׂרָאֵל בּוּ, וְעָדִין
בְּכֻלֵּל יִשְׂרָאֵל הוּא.!

"את זה תאכלו מכל אשר במים" (ויקרא יא, ט)

- ענין 'אכילת דגים טהורים' -

י. ח"א יז, ח - "וחזינן ההוא פורא דאפיק רישא
ממ"א" (בבא-בתרא עד.). "פורא" - זה בחינת ה'טוב', שהם
'חלקי נשמות ישראל' עם הגרים - כי "דגים, אסיפתן
הוא מטהרתן" (חלין כז); - זה בחינת 'חלקי נשמות
ישראל', בחינת (איוב לז, יד): "רוחו ונשמתו אליו יאסף";
ובחינת 'גרים', בבחינת (תהלים מז, י): "נדיבי עמים
נאספו". ועל-שם-זה נקראים ה'חכמים': "בעלי אספות"
(קהלת יב, יא) - שהם מאספים הטוב עם הגרים.

וְזֶה ה'טוב' עם הגרים' - "אפיק רישה ממ"א" - הינו:
שמוציא את ה'שכל' משטיפת "המים הזידונים" (תהלים
קכד, ח), שהוא ה'בסילות' השוטף על ה'שכל'.

[ויב'לקוטי-מוהר"ן ח"א ב, בסוף; ובח"א טז: ש'צדיק-הדור' נקרא 'דג' -
ובח"א ד בסוף: ש'ישראל' מכנים בשם 'דגים'].

"כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנהלים,

אתם תאכלו" (ויקרא יא, ט) - ענין 'סנפיר הדג'

יא. שיחות הר"ן רמב - יש כח ממש ב'הראיה',
שהולך 'כח הראות' ומזיקו פשעינו רעה. ודע: ש'סגלה
לעין-הרע': סנפיר של דג' לעשן בו, וסימן: 'סנפיר'
בג'מטר'יא: ד'ע"ע"ן'. וביותר מסגל: 'סנפיר' של מין
דגים שקורין אותו 'שלע"י"ן' - ש"ל"ע"י"ן' - "לשון נופל
על לשון" (בראשית-דב"ה לא, ח).

נְסַח אַחַר: לְתֻלוֹת ה'סנפיר' ה'נ"ל, על האדם או תינוק
ש'מרגל שיהיה לו לפעמים עין-הרע, וינצל.

עין הרע' נמשך מהארבע-מאות איש שהלכו עם עשו
להלחם עם יעקב, "להטיל עין-רעה חסיושלום במחנה
של יעקב" (מגיד-מישרים, פרשת וישלח), ו'סנפיר-ר' הוא
מספר 'ארבע-מאות' שהוא מספר ד'ע"ע"ן' במקונו,
בנגד הארבע-מאות איש של עשו ה'נ"ל. ועל-כן 'סנפיר'
מציל מזה.

"ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו וגו'" (ויקרא יא, יג)

- ענין כ"ד מיני עופות טמאים' -

יב. חיי מוהר"ן תקנז - הבעל-שם-טוב ז"ל השיג
וראה כל ה'רפואות', כמו שהם נקראים בכל השבעים-
לשון, ב'פרשת כ"ד מיני עופות טמאים" (ויקרא יא, יג-ט).

"וזה לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ וגו'"

(ויקרא יא, כט) - ענין 'טמאת השרץ'

יג. ח"א ד, בסוף - "אמר רבה בר בר חנא: זימנא חדא
הוה קאזלינן בספינתא, וחזינן ההוא פורא דיתבא לה

אכלה טינא באוסייה, ואדחוהו מי"א" (בבא-בתרא עג). פרש
הרשב"ם: "פורא" - דג. "אכלא טינא" - שרץ קטן.
"באוסייה" - בנחיריו של דג נכנס השרץ. "ואידחוהו
מי"א" - הדיחוהו המים והשליכוהו ליבשה, בדרך ים'
שאינו סובל דבר מת.

פרוש: "ספינה" - לשון 'חשיבות', בחינת 'מלכות' -
ש'רבה בר בר חנה' חקר בשכלו אודות ה'מלכות', איך
בני-ישראל מעלין אותה. "וחזינן האי פורא" - 'ישראל'
מכנין בשם 'דגים', כמו שפ"תוב (בראשית מח, טז): "וידגו
לרב בקרב הארץ". "דיתבא ליה אכלא טינא בנחיריו" -
זה בחינת 'תפלתן של ישראל', כמו שפ"תוב (ישעיה מח, ט):
"ותהלתי אחטם לך" - שנתערב 'שרץ', הינו: 'טמאה',
בתפלתו ועבודתו, ובכלל אותו, ולא היה יכול איש
הישראלי הזה לעבד עבודתו תמה. מה עשה האיש הזה?
- עשה שלש בחינות: א) התקשרות להצדיק. ב) נתינת
הצדקה. ג) ודוי דברים.

ועל-ידי-זה שאיש הישראלי הנ"ל נתעורר ב'תשובה'
על-ידי 'שרץ קטן' שבנחיריו, על-ידי שהרגיש 'טמאה'
קטנה' ש'מבלבלת אותו. - גורם על-ידי תשובתו: שגם
הרשעים הגמורים שיצאו מכלל-ישראל על-ידי רבוי
מעשיהם הרעים - נעשים כסא לקדשה, וחוזרים
בתשובה, ועוזרים גם הם לעובדי-השם, שיבנו 'בנינים
דקדשה'.

יד. שיחות הר"ן קו - 'חכמה אמתית' עם 'אמונה',
נקרא 'ראיה'. ולעמת זה, החכמים שאין להם 'אמונה',
נקראים 'בעלי ראתן', וכמו שפרש רש"י (פ"תות עז):
"שיש להם שרץ במחם" - הינו: שיש להם טמאה
וכפירה במחם. וצריכין להרחיק מאנשים אלו אפלו
משכונתם, כי הבל פיהם מזיק לאדם כשר, שיפל
ל'תאות-נאוף'.

"במים יבא, וטמא עד הערב וטהר" (ויקרא יא, לב)

"בנין אב לכל הטמאים שיבואו במים" (רמב"ם, מקנאות פ"א ח"ב)

**עניני 'טבילה במקוה' - נמצאים ב'פרשת טהרה',
ב'פסוק (ויקרא טו, יג): "ורחץ בשרו במים"**

"וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו, כל אשר

בתוכו יטמא, ואתו תשברו" (ויקרא יא, לג) - "שבירתן

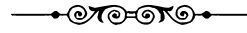
הוא טהרתן" (פ"ב פ"ב מ"א) - ענין 'שבירת כלי חרס'

טז. ח"ב צ - "שער החרסית היה בירושלים, שהיו
משליכין שם שברי חרסים" (רש"י ב'רמיה יט, ב). זה ה'שער'
הוא בנגד 'פתחה של גיהנם'. וזהו: ש'שוברין כלי-חרס'
בשעת השדוד' - לרמז שני ענינים: א) אם היא אשה
רעה, תקבל הכל באהבה, ואל תבגוד בה, פי על-ידי-זה
אינך רואה פני גיהנם. ב) אם היא אשה טובה, דע וזכר

שֵׁשׁ גֵּיהֶנֶם וְכוּ'. (ויש עוד שני טעמים על שבירת כלי־הרס בשעת השדוד - ב'לקוטי־מוהר"ן ח"א ט, ח; ח"א רסח).

"וְנִטְמַתֶּם בָּם" (ויקרא יא, מג)
"אל תקרי וְנִטְמַתֶּם, אֲלֵא וְנִטְמַטֶּם" (יזמא לט).

טז. ח"א ה, ג - כְּשֶׁצִּלְגַלְתָּא דְמַחָא אָטוּם בְּטַמְאָה (על־ידי 'חֲכָמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת' וּמַחְשְׁבוֹת־זוֹרוֹת), כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (ויקרא יא, מג):
"וְנִטְמַתֶּם בָּם" - אָזִי אֵין קוֹלוֹ נִשְׁמָע, וְאִי־אֶפְשָׁר לוֹ לְכוּן בְּתַפְלָתוֹ, וְאִי־אֶפְשָׁר לוֹ לְשַׁמָּח.

הַמְּבַתָּה לְלִקוּטֵי־הַלְכוֹת - פְּרֻשֵׁת שְׁמִינִי

"קַח לָךְ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לַחֲטָאת" (ויקרא ט, ב)
"להודיע: שְׁמִכְפָּר לוֹ הַקּוֹדֶשׁ־בְּרוּךְ־הוּא עַל־יְדֵי עֵגֶל, זֶה עַל 'מַעֲשֵׂה הַעֲגֹל' שְׁעָשָׂה" (רש"י)

א. יום־טוב ה, ג (על־פי לקוטי־מוהר"ן ח"א ע, ז'יהי ביום השמיני) - וְזֶה בְּחִינַת שְׂאֵחַר פְּסוּק (ויקרא ט, א): "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי" - בְּתוֹב (שם פְּסוּק ב): "קַח לָךְ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לַחֲטָאת". וּפְרֻשׁ רַש"י: "לְכַפֵּר עַל עוֹן הָעֵגֶל". בִּי עֲתָה הַתְּהַפֵּךְ ה'פַּח הַמְכַרִּיחַ' וְעוֹלָה לְקַרְבָּן' (על־ידי 'פַּח הַמּוֹשֵׁד' שֶׁל הַמְשַׁכֵּן הַמְבָאָר שֶׁם בְּהַתּוֹרָה עַל פְּסוּק "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי" - מוּבָא לְעִיל בְּהַמְפָּתֵחַ לְלִקוּטֵי־מוהר"ן).

הוא בחינת מה שִׁמְעֵלִין עֵגֶל בֶּן בָּקָר דִּיקָא לַחֲטָאת' - בִּי מִשָּׁם מְבַחֲנִת 'שׁוֹר וְעֵגֶל', מִשָּׁם בְּעֶצְמוֹ הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת יְנִיקַת הָעֲבוּדָה־זָרָה שֶׁל עֵגֶל שֶׁהַתְּגַבֵּר מְסַטְרָא דְשִׁמְאֵל, כִּידוּע (זהר בראשית מז: פְּקוּדֵי רלו): "שֶׁשְׂרָשׁ הַיִּצְרָר הָרַע מְסַטְרָא דְשִׁמְאֵל", שֶׁהוּא בְּחִינַת 'שׁוֹר וְעֵגֶל', כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (יזמקאל א, י): "וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשִּׁמְאֵל" (עין רמב"ן כִּי תשא, שְׁמוֹת לב, א).

וְצוּה הַשִּׁם־יִתְבַרֵךְ: לְהַעֲלוֹת דִּיקָא הָעֵגֶל לַחֲטָאת' - לְהַפְּךְ 'פַּח הַמְכַרִּיחַ' אֶל הַקְּדוּשָׁה. בִּי אַחֲר־כֵּן כְּשֶׁשְׁבִין, נַעֲשֵׂה תַקוּן נִפְלֵא עַל־יְדֵי־זֶה דִּיקָא.

"וַיִּקְחוּ בְנֵי אֱהֲרֹן נֹדֵב וְאַבְיָהוּא אִישׁ מִחֻתָּתוֹ, וַיִּתְּנוּ בָהֶן אֵשׁ, וַיִּשְׂימוּ עָלֶיהָ קִטְרֶת, וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם" (ויקרא י, א)

ב. שְׁלוּח־הַקּוֹן ד, יד (על־פי לקוטי־מוהר"ן ח"א עב, לַהֲתַחֲזֵק בְּכָל פַּעַם נֶגֶד הַיִּצְרָה־הָרַע) - נֹדֵב וְאַבְיָהוּא פְּגָמוֹ, עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַיִּצְרָה־הָרַע שֶׁל מַעֲלָה, בְּחִינַת 'מְלֶאךָ הַקְּדוּשָׁה, בְּחִינַת 'דִּינִים וְגִבּוֹרוֹת'. בִּי נִדְמָה לָהֶם: שְׁלֵפֵי גָדֹל קִדְשָׁתָם הַעֲצוּמָה, גַּם הֵם רְאוּיִים לְהַקְטִיר קִטְרֶת. אֲךָ הֵם לֹא נִכְשְׁלוּ רַק בְּדַקּוֹת גְּדוֹל, וְעִבְרוּ עַל (שְׁמוֹת יט, כא): "כֹּהן יִהְרָסוּ אֶל ה' לַעֲלוֹת" - שִׁזְהוּ בְּחִינַת (ויקרא טז, א): "בְּקַרְבָּתָם לִפְנֵי ה' וַיִּמְתּוּ". וְכְמוֹ שְׁכַתַּב אַדְמו"ר ז"ל

בְּסִימָן ע"ב (לְקוּטֵי־מוהר"ן ח"א), מַעֲנִין הַיִּצְרָה־הָרַע הַגְּבֵהָ שֶׁל הַצְּדִיקִים, שְׁכַתַּב שָׁם: "וְגַם בְּעֵינֵי הַהֲתַקְרְבוֹת אֶל הַשִּׁם־יִתְבַרֵךְ, יֵשׁ יִצְרָה־הָרַע גְּדוֹל, בְּחִינַת: 'פֶּן יִהְרָסוּ וְכוּ', עַיֵן־שָׁם.

וְזֶהוּ בְּעֶצְמוֹ בְּחִינַת "פְּגָם כֶּן עֲזָאֵי וּבֶן זֹמָא' שֶׁהֲצִיצוּ יוֹתֵר מְדַאֵי" וְכוּ' (חֲגִיגָה יד). בִּי 'קִטְרֶת' גְּבֵהָ מְאֹד מְאֹד, וְהוּא מְבַטֵּל מוֹתְנָא, בִּי מְמַתִּיק כָּל הַדִּינִים מְרָאשׁ וְעַד סוּף, בִּי 'סְלוּקָא דְקִטְרֶת עַד אֵין־סוּף" (זהר וַיִּקְהַל ריט: אַחֲרֵי נח:). אֲבָל לְפִי עֵצָם קִדְשָׁתוֹ שֶׁל 'קִטְרֶת', אֵין מִי שְׂרָאוּי שְׁיַעֲסֵק בּוֹ, בִּי־אֵם הַכֶּהֵן הָרְאוּי לְכֹהֵן, אֲבָל "הַזֵּר הַקָּרֵב יוֹמֵת", בִּי אַדְרָבָא, מִתְגַּרָּה בּוֹ הַדִּין יוֹתֵר, בִּי כָּל הַדִּינִים יֵשׁ לָהֶם שְׂרָשׁ, וְזֶה הַשְּׂרָשׁ יֵשׁ לוֹ עוֹד שְׂרָשׁ לְמַעְלָה גְּבֵהָ מִמֶּנּוּ, וְכֵן לְמַעְלָה מַעְלָה וְכוּ', וְכָל מַה שְׁמַעֲלִין הַדִּין שְׁלֵמְטָה לְשְׂרָשׁ הַגְּבֵהָ מִמֶּנּוּ, נִקְלָשׁ וְנִמְתַּק הַדִּין, בְּבַחֲנִיַת "הַמְתַּקַּת הַדִּין בְּשְׂרָשׁוֹ". אֲבָל עַדִּין גַּם שָׁם יֵשׁ אֵיזָה דִּין, וְצְרִיכִין לְהַעֲלוֹתוֹ יוֹתֵר עַד תְּכַלִּית הַשְּׂרָשׁ, שְׁשָׁם נִמְתַּק לְגַמְרֵי.

אֲבָל מִי שְׂאֵין רְאוּי לְכֹהֵן, אָזִי לֹא דִי שְׂאֵינוֹ מְמַתִּיק הַדִּין בְּשְׂרָשׁוֹ, אַדְרָבָא, עַל־יְדֵי יוֹנֵק יוֹתֵר וְיוֹתֵר מְשְׂרָשׁוֹ, מַחֲמַת שְׂרָצָה זֶה לָעַד בְּקִדְשָׁה גְּבֵהָ כִּלְכֹּף שְׂאֵינוֹ רְאוּי לָהּ, וְאָזִי חֲסִין־שְׁלוֹם נִתְעוֹרֵר בְּיוֹתֵר הַדִּין שֵׁשׁ שָׁם, וְיוֹנֵקִים הַדִּינִים שְׁלֵמְטָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר חֲסִין־שְׁלוֹם.

"כָּל מִפְרֶסֶת פְּרָסָה וְשִׁמְעַת שִׁסַּע פְּרָסָה, מַעֲלַת גְּרָה בְּבַחֲמָה, אֵתָה תֹאכְלוּ" (ויקרא יא, א)

ג. אֲבַר־מִן־הַחַי ג, א (על־פי לקוטי־מוהר"ן ח"א נא, אֲמַר רַבִּי עֲקִיבָא) - נְפִשׁוֹת בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת וְעוֹפּוֹת טְהוּרוֹת, שְׁנִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת 'נְגָה' - שְׂרָשׁ מִבְּחִינַת ה'טְהָרָה' שֶׁהִיא בְּחִינַת ה'בְּחִירָה', שְׁמִשָּׁם מְשַׁתְּלָשֵׁל 'אַחֲזִיזַת הַטְּמָאָה', שֶׁהִיא בְּחִינַת 'נְפִשׁוֹת בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת וְעוֹפּוֹת טְמֵאוֹת', בְּחִינַת 'נְפִשׁוֹת הַעֲבוּ'ם'.

וּמַחֲמַת שְׁנִפְשׁוֹת בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת טְמֵאוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת ה'טְמָאָה', נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת 'נְפִשׁוֹת בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת טְהוּרוֹת' שֶׁהֵם בְּחִינַת ה'טְהָרָה' - בִּי ה'טְמָאָה' נִשְׁתַּלְשֵׁל אַחֲזִיזָתָה מִבְּחִינַת ה'טְהָרָה' - עַל־כֵּן מַחֲמַת זֶה מְסַרְה לָנוּ הַתּוֹרָה סִימָנִים מְבַהֲקִים לִידַע וּלְהַבְחִין לְהַבְדִּיל בֵּין בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת טְהוּרוֹת לְטְמֵאוֹת (ויקרא יא).

וְזֶה בְּחִינַת 'סִימְנֵי בְּהֵמָה וְחַיָּה טְהוּרָה', "מִפְרִיס פְּרָסָה וּמַעֲלָה גְרָה" וְכוּ' (שם יא, ג). בִּי בּוֹדַאֵי צְרִיכִין 'סִימָנִים גְּדוֹלִים' לְהַבְחִין וּלְהַבְדִּיל בֵּינֵיהֶם בֵּין הַטְּהוּר וּבֵין הַטְּמָא - בִּי מַחֲמַת שֶׁה'טְמָאִים' נִמְשָׁכִין מִן ה'טְהוּרִים', בִּי 'שְׂרָשׁ הַטְּמָאָה' נִמְשָׁכַת מִן ה'טְהָרָה', עַל־כֵּן בְּקַל יְכוֹלִין לְטַעוֹת בֵּינֵיהֶם וּלְהַחֲלִיף רַע בְּטוֹב, טְמָא בְּטְהוּר, בִּי ה'טְמָאָה' הִיא בְּחִינַת ה'שְׂקָר', שְׂדַרְכּוֹ לְהַחֲלִיף וּלְקַלְקֵל וּלְהַמִּיר בְּשִׁקְרוֹ רַע בְּטוֹב, טְמָא בְּטְהוּר. עַל־כֵּן צְוִתָּה הַתּוֹרָה

(ויקרא יא, מז): "להבדיל בין הקדש לבין החל ובין החיה הנאכלת וכו'" - ומסרה לנו 'סימנים גדולים' להבדיל ביניהם - כי צריכין 'סימנים מבהקים' להבדיל ביניהם, כדי שלא יתאחז ה'שקר' שהיא ה'טמאה', ויחליף הס' וש'לום 'טמא' ב'טהור' כנ"ל.

ד. סימני בהמה וְחיה טהורה א, א-ב ג (על-פי לקוטי-מוהר"ן ח"א יט, 'תפלה לחבוקוק') - וְזוּ בַחֲנִינֵת סִימְנֵי טְהוֹרָה שֶׁהֵם "מַעֲלָה גְרָה וּמִפְרִים פְּרִסָּה" (ויקרא יא, א). כִּי בַיָּדוּעַ (זהר שמיני מא: ספר-הלכותים, בשלח יח): ש'מִינֵי בְהֵמוֹת וְחַיּוֹת טְהוֹרוֹת, הֵם מִבְּחִינַת נְגוּה'. וְה'טְמָאִים, הֵם מִבְּחִינַת 'קְלָפוֹת הַטְּמָאוֹת לְגַמְרֵי". - שְׁזָה בַחֲנִינֵת לְשׁוֹן תְּרַגּוּם, בַּחֲנִינֵת "עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע" (בראשית ב, ט). וְלְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים, שֶׁהֵם יָרַע הַכּוֹלָל, בַּחֲנִינֵת הַקְּלָפוֹת הַנִּלְשָׁאִין בָּהֶם טוֹב.

וְעַל־כֵּן ה'סִימְנֵי טְהוֹרָה' הֵם: "מַעֲלָה גְרָה וּמִפְרִים פְּרִסָּה" - כִּי הַנֶּפְשׁוֹת וְהַחַיּוֹת שֶׁבְּבִהֵמוֹת וְשָׂאֵר מִינֵי הַחַי, הֵם 'נֶפְשׁוֹת' שֶׁנִּפְּלוּ מִגְּדָר 'מְדַבֵּר' לְגַדְר 'חַי', וְהֵם שֵׁם בַּבְּחִינַת 'נֶפְשׁוֹת הַעֲשׂוּקִים', כִּי הֵם עֲשׂוּקִים וְנִגְזָלִים שֵׁם, שֶׁנִּלְקַח מֵהֶם הַדְּבוּר בְּנִפְיֻלָּתָם לְשֵׁם. וְדָרָךְ הַנֶּפֶשׁ הַקְּדוּשָׁה, שֶׁמִּתְרוֹמָמֶת תְּמִיד לְמַעְלָה, כִּי מִתְאַוֶּיֶת וּמִמְשַׁכֶּת עֲצָמָה לְשֵׁרְשָׁהּ תְּמִיד.

וְזוּ בַחֲנִינֵת 'מַעֲלָה גְרָה' שֶׁבְּבִהֵמָה טְהוֹרָה - שֶׁהַנֶּפְשׁוֹת' שֶׁבְּדָבָר הַנֶּאֱכָל שֶׁבָּאוּ עִתָּהּ וְנִפְּלוּ לְתוֹךְ בַּחֲנִינֵת הַחַי, אֵינֶם יְכוּלִים לְסַבֵּל לְחַיּוֹת שֵׁם, וְהֵם מִתְרוֹמָמִים וּמִנְשָׂאִים עֲצָמָם לְמַעְלָה עַד הַפֶּה וְהַצְּוָאר, שֶׁשֵּׁם מְקוֹם הַדְּבוּר שֶׁהוּא מְקוֹם הַנֶּפֶשׁ. כִּי הַנֶּפְשׁוֹת' שֶׁבְּכָל מִינֵי הַחַיִּים וְהַמְדַבְּרִים, הֵן מִן הַדְּבָרִים הַנֶּאֱכָלִים, כִּי הָאֲכִילָה הִיא עֵקֶר הַחַיּוֹת וְקִיּוֹם הַגּוּף, שֶׁמִּשֵּׁם מְקַבֵּל הַגּוּף חַיּוֹתוֹ בַּחֲנִינֵת נֶפֶשׁ. וּמִזָּה בְּעֲצָמוֹ נַעֲשֶׂה הַדְּבוּר' וְכוּ'.

וּכְשֶׁאֲזַכְּלִין אֵיזָה דָּבָר - אֲזִי יוֹצֵאִין הַנֶּפְשׁוֹת' שֶׁבְּהַדְּבָר הַנֶּאֱכָל, וְנִתְהַפְּכִין לְמַהוּת נֶפֶשׁ הָאוֹכֵל - כִּי נַעֲשֶׂה מִן ה'מַאֲכָלִים', דְּמִים, שֶׁהֵם הַנֶּפֶשׁ' שֶׁל הָאוֹכֵל. וְאוֹתָן הַנֶּפְשׁוֹת' עוֹלִין וְנַעֲשִׂין מֵהֶם 'דְּבוּר'. וְעַל־כֵּן בְּשָׂבָא הַנֶּפֶשׁ שֶׁבְּמַאֲכָל לְתוֹךְ ה'חַי' - אֲזִי אֵינָהּ יְכוּלָה לְנוּחַ וּלְשַׁקֵּט שֵׁם, כִּי דָרְפָה לְהַתְנַשֵּׂא לְמַעְלָה תְּמִיד, שִׂיחֶיהָ נַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה 'דְּבוּר'. וְזוּהוּ בַחֲנִינֵת "מַעֲלָה גְרָה" - שָׂאִין הַמַּאֲכָל יְכוּל לְהַתְעַבֵּל שֵׁם תְּכַף, כִּי הוּא מִתְרוֹמָם עֲצָמוֹ לְמַעְלָה לְמְקוֹם הַדְּבוּר כְּנ"ל.

וְכַל־זוּהוּ הוּא ב'מִינֵים הַטְּהוֹרִים', שָׂאִין הַנֶּפְשׁוֹת נִצּוּדִים וְנִתְפָּסִים שֵׁם תְּכַף, וְיֵשׁ לָהֶם כַּח לְנִשְׂא עֲצָמָם לְמַעְלָה פְּטָבְעָם - כִּי מַחֲמַת שֵׁשׁ טוֹב, עַל־כֵּן אֵין נִלְפָדִים שֵׁם כְּלַפָּה, עַל־כֵּן יֵשׁ לָהֶם כַּח לְהַתְנַשֵּׂא לְמַעְלָה לְמְקוֹם הַדְּבוּר פְּטָבְעָם.

אָבֵל מִינֵים הַטְּמָאִים, שִׁינִיקְתָם מ'לְשׁוֹנוֹת הָעֶפְרוֹס', הַפֶּךְ הַדְּבוּר הַקְּדוּשׁ לְגַמְרֵי, וְאֵין בָּהֶם טוֹב - עַל־כֵּן הַנֶּפְשׁוֹת' הַבָּאִים לְשֵׁם, נִתְפָּסִים שֵׁם תְּכַף-וּמִיד, וְאֵינֶם יְכוּלִים לְקוֹם וּלְהַתְנַשֵּׂא וּלְעֲלוֹת - וְעַל־כֵּן אֵינֶם "מַעֲלֵי גְרָה". וְעַל־כֵּן הוּא סִימֵן טְמָאָה בְּבִהֵמָה וְחַיָּה.

אָבֵל הָאָדָם הוּא לְהַפֶּךְ, כִּי הָאָדָם הוּא גַם־כֵּן אֵינוֹ 'מַעֲלָה גְרָה', כִּי הוּא בְּבַחֲנִינֵת 'שְׁלֵמוֹת לְשׁוֹן-הַקְּדוּשׁ' שֶׁהִיא בַּחֲנִינֵת 'גְּדָר אָדָם', וְיֵשׁ לוֹ 'נֶפֶשׁ קְדוּשָׁה'. וְעַל־כֵּן אֲדַרְבָּא, כְּשֶׁהַנֶּפְשׁוֹת שֶׁבְּדָבָר הַנֶּאֱכָל בָּאִים לְגוּפוֹ, הֵם נָחִים וְשׂוֹקְטִים שֵׁם. וְאֲזִי נִתְחַלַּק הַמַּאֲכָל כְּרָאוּי, וְהוֹלֵךְ כָּל חֵלֶק וְחֵלֶק לְמְקוֹמוֹ הַרְּאוּי לוֹ.

אָבֵל ב'בְּהֵמוֹת' שֶׁהֵם בְּבַחֲנִינֵת 'עֵרוֹב הַדַּעַת', בַּחֲנִינֵת 'עֵץ הַדַּעַת', כִּי הוּא מְעַרְבַּ מְטוֹב-וְרַע, עַל־כֵּן הַנֶּפְשׁוֹת הֵם נָעִים וְנָדִים שֵׁם, וְאֵין יְכוּלִין לְנוּחַ בְּמְקוֹמָם, וּמִתְנַשָּׂאִים לְמַעְלָה כְּנ"ל, שְׁזָה בַּחֲנִינֵת 'מַעֲלָה גְרָה' כְּנ"ל. כְּמוֹ הָאָדָם כְּשֶׁהוּא 'שְׂפוּר', שֶׁדַּעַתוֹ מְעַרְפָּבֶת, שָׂאִי הוּא גַם כֵּן בַּחֲנִינֵת 'מַעֲלָה גְרָה', כִּי חוּזֵר אֲצֵלוֹ הַמַּאֲכָל לְמַעְלָה תְּמִיד, עַד שֶׁלְּפַעְמַיִם הוּא מְקִיאוֹ לְגַמְרֵי וְכוּ', כִּי הַשְּׂפוּר הוּא בְּבַחֲנִינֵת "עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע", בַּחֲנִינֵת 'עֵרְבוֹב הַדַּעַת' וְכוּ'. וְעַל־כֵּן הַדְּבוּר נִלְקָה אֲצֵלוֹ, כִּי אֵין לוֹ 'שְׁלֵמוֹת הַדְּבוּר' שֶׁל בַּחֲנִינֵת 'אָדָם', שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵת 'לְשׁוֹן-הַקְּדוּשׁ' וְכוּ'.

וְעַל־כֵּן ב'בְּהֵמוֹת' שֶׁמִּתְגַּבֵּר שֵׁם 'רוּחַ הַבְּהֵמִיּוֹת', בַּחֲנִינֵת 'פְּגַם-הַבְּרִית' כְּנ"ל, שְׁזָה בַּחֲנִינֵת 'שְׂכָרוֹת', שֶׁהוּא 'פְּגַם הַיּוֹן' שֶׁבָּא עַל־יְדֵי 'פְּגַם-הַבְּרִית' (לקוטי-מוהר"ן ח"א כט), רַק שִׁישׁ בָּהֶם גַם־כֵּן טוֹב כְּנ"ל - עַל־כֵּן הֵם 'מַעֲלֵי גְרָה'.

וְזוּ בַּחֲנִינֵת "מִפְרִים פְּרִסָּה" - כִּי עֵקֶר קִיּוֹם הָאָדָם, הוּא עַל רִגְלָיו, שֶׁהֵם 'מַעֲמִידֵי הַגּוּף'. וְעֵקֶר קִיּוֹם רִגְלֵי אָדָם' הוּא עַל־יְדֵי הַדַּעַת. וְעַל־כֵּן בְּשַׁבְּחִינֵת 'אָדָם' בְּשְׁלֵמוֹת, בַּחֲנִינֵת 'שְׁלֵמוֹת הַדַּעַת', 'שְׁמִירַת הַבְּרִית' - אֲזִי הוּא 'קִיּוֹם הַרְגְּלִין', שֶׁעֵקֶרָם תְּלוּי ב'קְדוּשַׁת אָדָם', בַּחֲנִינֵת 'שְׁמִירַת הַבְּרִית', 'שְׁלֵמוֹת הַדַּעַת'.

וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהַדַּעַת' מְעַרְבֵב - אֵי-אֲפָשֵׁר לְעַמֵּד עַל רִגְלָיו, וְאֲזִי הוּא נוֹפֵל חֲסִי-וְשְׁלוֹם, בְּבַחֲנִינֵת 'חֲלֵי נוֹפֵל רַחֲמָנָא' לְצִלּוֹ, שֶׁהוּא עַל־יְדֵי 'עֵרְבוֹב הַדַּעַת' (לקוטי-מוהר"ן ח"א כט). וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהָאָדָם 'שְׂפוּר', שֶׁהוּא 'עֵרְבוֹב הַדַּעַת' כְּנ"ל - אֵינוֹ יְכוּל לְקוֹם עַל רִגְלָיו - כִּי בְּהַרְגְּלִין' מְלַבֵּשׁ בַּחֲנִינֵת ה'חַיּוֹת', בַּחֲנִינֵת ה'מַחֲוִין', בְּבַחֲנִינֵת 'עֵוּץ סוּפוֹ בְּתַחֲלָתוֹ' וְכוּ'. וְעַל־כֵּן הַרְגְּלִין' הֵם בַּחֲנִינֵת ה'דְּבוּר' (לקוטי-מוהר"ן ח"ב פא), כִּי הַדְּבוּר' תְּלוּי ב'דַּעַת' כְּנ"ל.

וּבְבִהֵמוֹת וְחַיּוֹת שָׂאִין לָהֶם דְּבוּר וְדַעָה - הֵם בְּבַחֲנִינֵת יְרִידַת וְנִפְיֻלַת בַּחֲנִינֵת ה'חַיּוֹת' שֶׁבְּרִגְלָיו, וְעַל־כֵּן אֵין לָהֶם כַּח לְעַמֵּד וּלְסַמֵּךְ הַגּוּף עַל רִגְלֵיהֶם לְבָדָם, וְצָרִיכִין לִיָּלֵךְ עַל אַרְבַּע, כִּי אֵין לָהֶם כַּח רִגְלֵי אָדָם, וּבְהַרְגְּלִין' נִכְרַ בִּיּוֹתֵר גְּדֹל הַהִפְרָשׁ וְהַהֲבָדֵל שֶׁבִּין אָדָם לְבִהֵמָה - כִּי זֶה

"משה קבל תורה מסיני" (משנה א)

ה. ח"א טו, ד - יש שני בחינות 'תורה', נגלה ונסתר. לבחינת 'נסתר' אינו זוכה אלא לעתיד-לבוא, אבל בזה העולם זוכה לבחינת 'נסתר' על-ידי 'תפלה במסירת-נפש', ול'תפלה' זוכה על-ידי 'תורה-שבנגלה'.

פי ה'תורה שבנגלה' היא בחינת 'סיני', כמו שאמרו חז"ל (ברכות טד:): "סיני ועוקר הרים, סיני עדיף, פי הכל צריכין למרי חטיא", וה'תורה שבנגלה' הכל צריכין לה, אבל ה'תורה שבנסתר' זעירין אגון דצריכין לה.

ובחינת 'סיני' הוא בחינת 'שפלות', כמו שאמרו חז"ל (סוטה ה:): "שהניח הקדוש-ברוך-הוא כל ההרים, ולא נתן התורה אלא על הר-סיני". וחז"ל אמרו (שם ה:): "שתפלת השפל אין נמאסת, כמו שכתוב (תהלים נא, יט): 'לב נשבר' וכו'". ועל-ידי 'תפלה במסירת-נפש', שמבטל כל גשמיותו ואין גבול, וכשאין גבול, אזי יכול להשיג ה'תורה שלעתיד', שהיא אינה גבול, ואין נתפסת בגבול.

"ומסרה ליהושע" (משנה א)

ו. ח"א ו, בסוף - ויאמר ה' אל משה קרא את יהושע, והתיצבו באהל-מועד, ואצננו" (דברים לא, יד). "משה" - הוא 'נקדה העליונה'. ו"יהושע" - הוא 'נקדה התחתונה'. "והתיצבו באהל" - זה בחינת ה'דקיע', בחינת ה'אהל', בחינת ה'וא' שבתוך האל"ף. "ואצננו" - כי 'משה' היה צריך אז למסר הכל ל'יהושע', "ואין שלטון ביום המות" (קהלת ח, ח) - כי בשעת הסתלקות הצדיק, אין לו שליטה וכח להאיר ל'יהושע'. על-כן דיק: "ואצננו", אני בעצמי - כי חזרה המקשלה להקדוש-ברוך-הוא.

"היו מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה,

ועשו סיג לתורה" (משנה א)

ז. ח"ב ז, ד - ואפלו בשמייע זמנו להסתלק, והנשמה עולה ומתדבקת במקום שעולה, בעולמות עליונים, אין זה תכלית ושלמות שתהיה הנשמה רק דבוקה 'למעלה', רק עקר השלמות של הנשמה היא: שבעת שהיא 'למעלה', תהיה 'למטה' גם-כן. על-כן צריך שישאיר אחריו ברכה, 'בן' או 'תלמיד' - כדי שישאר דעתו 'למטה' גם-כן בעת שנסתלק למעלה וכו'. כי כשנשאיר דעתו למטה על-ידי 'בן' או 'תלמיד', נחשב פאלו הוא בעצמו ממש נשאר בעולם.

וכל אדם יכול לקים זאת: "להעמיד תלמידים" (אבות פ"א מ"א). כי כששנים מדברים יחד ב'יראת-שמים' - אזי כשאחד מאיר לחברו באיזה דבור, נחשב חברו אצלו בחינת תלמיד. ולפעמים נעשה להפך, דהינו כשאחר-כך הוא מקבל מחברו איזה דבור, אזי נעשה הוא בבחינת תלמיד לגבי חברו.

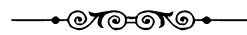
וצריך כל אדם לזהר להשתדל ולעסוק בזה, פי 'לא תהו בראה לשבת יצרה' (ישעיה מה, יח), פי צריך כל אחד לעסוק ב'שובו של עולם', שיהיה העולם ממלא מבני אדם, כמו שכתוב (בראשית א, כח; ט, א): "ומלאו את הארץ" - פי זה עקר 'שוב

הולך בקומה זקופה על הרגלין לבדם, והבהמה אין לה זה הכח לילך על רגלין לבדם. וכ'זה מחמת שאין לה דבור ודעה, שזהו ההפרש שבין גדר אדם לגדר בהמה, שמזה בא ההפרש הגדול שבתמונת צורתם, שהוא נפר ביותר בעמידת רגליהם.

ועל-כן נפר ההפרש שבין 'טהורים' ל'טמאים', גם-כן בה'רגלין' - ששם בחינת ההשתלשלות החיות של בחינת 'דבור ודעה'.

ועל-כן ב'טהורים' - שה'נפש העשוקה' שנפלה מ'מדבר' ל'חי', אינה כבושה ונתפסת שם כ'כף כנ"ל, על-כן ה'חיות' בוקע ויוצא דרך ה'רגלין', ששם הוא בחינת 'התלבשות הנפש' כנ"ל. וזהו הסימן של "מפרים פרסה" - ש'נסדקו הרגלין' על-ידי ה'בקוע'.

אבל ב'טמאין' - הם נתפסין שם מאד כנ"ל, עד שאינם יכולים לבקע וליצא כלל, ועל-כן 'פרסותיהם קלוטות'.

פרקי אבות - פרק א

הקדמה לפרקי אבות -

"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר (ישעיה ס, כא): 'ועמד כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ' וגו' (סנהדרין פ"י מ"א)

א. ח"א לא, בסוף - שמעתי מפיו הקדוש ברוך, שאמר: "שכל ישראל על-ידי שהם נמולים, על כן כלם נקראים צדיקים".

ב. ח"א לד, ד - כל אחד ואחד מישראל, יש בו בחינת "צדיק מושל" שהוא בחינת 'מלא פום', כמו שכתוב (ישעיה ס, כא): "ועמד כלם צדיקים". וזהו פרוש (תהלים קיד, ב): "ישראל ממשלותיו", הינו (מועד-קטן טז:): 'מי מושל בי צדיק'. פי יש בכל אחד מישראל, דבר יקר שהוא בחינת נקדה, מה שאין בחברו. כמעשה דאביי ואבא-אמנא (תענית כ"א): "שהשיבו לו, לא מצית למעבד כעבדא דאבא אמנא" וכו'. ובחינה הזאת שיש בו יותר מחברו, הוא משפיע ומאיר ומעורר לב חברו, וחברו צריך לקבל התעוררות ובחינה הזאת ממנו, כמו שכתוב (תרגום ישעיה ו, א): "ומקבלין דין מן דין".

ג. ח"א נג - כל אחד מישראל נקרא 'צדיק', שנאמר (ישעיה ס, כא): "ועמד כלם צדיקים".

ד. ח"י מוהר"ן מג - מימות עולם עד הסוף, בודאי נמצאים צדיקים רבים מאד, וכמו שכתוב (תהלים קלט, יח): "אספרם מחול ירבון", וגם כתיב (ישעיה ס, כא): "ועמד כלם צדיקים" - פי בודאי כל ישראל יזדככו ויהיו בכלל צדיקים.

העולם, בשהעולם ממלא מ'בני-אדם', הינו מ'בני-דעה'. כי מי שאין בו דעת, אינו אדם בכלל.

הינו: כמו שהאדם מצוה להעמיד 'בנים' בעולם בשביל קיום העולם, כן הוא מצוה להכניס דעת ו'ראת-שמים' בבניו ובתלמידים. כי זה עקר המצוה: שמצוה להעמיד תולדות לקים העולם, כי העקר: להעמיד 'תולדות' ממין בני-אדם דוקא, ולא מין בהמות וחיות בדמות אדם. על-כן בלי-זמן שאין מאיר ה'דעת' בבני-אדם, ואינם יודעים ומרגישים אלקותו יתברך וממשלתו, אינם בכלל בני-אדם, מאחר שאין בהם דעת "לדעת את ה'" (הושע ו. א), שזה עקר גדר האדם. ועל-כן נחשב העולם פתהו ובהו.

על-כן צריך בלי-אחד לעסק בזה: להכניס 'דעת' ו'יראת שמים' בחברו - שעל-ידי-זה נעשה 'חברו', בחינת 'תלמיד' אצלו. ואזי בשימלאו ימיו ויגיע זמן הסתלקותו, אזי יתלבש בזה הדבור שהכניס בחברו, ויהיה נחשב כאלו הוא בעצמו ממש קים בזה העולם וכו'.

ח. ח"ב ז, ח - החכם-הדור צריך לידע איזה 'מקיפים' שצריך להמשיכם ואיזה שאין-צריך. ובשביל זה יש דברים שאין רשאים לגלותם בפני התלמידים, כי אם יגלה אותם, יכנסו מקיפים אחרים בתוך שכלו, עד שיוכל לכנס בהשגות מקיפים שהם למעלה מהזמן, שאין הזמן מספיק לבאר הקשיות והתרוצים שיש שם. על-כן מכרח החכם לעשות סוג לדבריו, לדקדק ולזהר מה לגלות ומה שלא לגלות, באופן שלא ישיג רק המקיפים שצריך להשיג.

וזה פרוש (אבות פ"א מ"א): "הווי מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סוג לתורה". "הווי מתונים בדין" - שצריך החכם להיות לו 'מתינות', לידע איך לדבר עם כל אחד ואחד, שלפני 'דרי מעלה' יגלה להם ההשגה של 'מה', ולפני 'דרי מטה' יגלה ההשגה של "מלא כל הארץ כבודו" (ישעיהו ו. א).

וזהו: "והעמידו תלמידים הרבה" - כי פשוטה להשגה בזה, להאיר בגדולים וקטנים - בודאי יעמיד 'תלמידים הרבה' - כי כלם צריכים אליו, כי יש לו פח ללמד עם כלם.

וזהו: "ועשו סוג לתורה" - בחינת (שם פ"ג מ"ג): "סוג לחכמה שתיקה" - כי צריך לעשות 'סוג' לדבריו, לשתק לפעמים. כי על-ידי שזוכה להעמיד 'תלמידים הרבה' - על-ידי-זה זוכה להשיג ה'מקיפים' מה שלא היה יכול להשיג מתחלה. על-כן הוא צריך לעשות 'סוג' לדבריו ולשתק לפעמים - כדי שלא יכנס ב'מקיפים' ש'למעלה-מהזמן', שאין הזמן מספיק לבאר הקשיות והתרוצים שיש שם.

ט. ספורי מעשיות, מעשה ג מ'חגר' - "מעשה בחכם אחד: קדם מותו קרא בניו ומשפחתו, וצוה אותם: "להשקות אילנות! - גם יש לכם רשות לעסק בשאר פרנסות, אבל בזה תשתדלו: להשקות אילנות!"

י. חיי מוהר"ן תקמג - פמה-פעמים היה מדבר הרבה עמו, וזהויר אותנו מאד לקרב נפשות להשם-יתברך, להשתדל לדבר הרבה עם בני-אדם, כדי לעוררם ולהשיבם לקרבם להשם-יתברך.

ורצונו היה: אפלו לדבר עם בני-העולם 'שיחות חלין' בעסקי העולם - אולי יצמח ויתגלגל מזה 'דבורים' שיעוררו אותם להשם-יתברך, ואפלו אם לא יפעל פי אם תנועה בעלמא, שיכנס בהם איזה הרהור תשובה או התעוררות לפי שעה, גם-כן טוב מאד. מפל-שפן שיכול להיות: שברבות הימים, כשידבר עמם ויחזר וידבר, אולי יזכה לעוררם באמת להשם-יתברך, ולקרובם לעבודתו יתברך אשר אין דבר גדול מזה, כמובא בכל הספרים בפרט ב'זהר-הקדוש'.

והוא ז"ל האריך לדבר עמו כמה וכמה פעמים מזה, וזרז אותנו לזה מאד בכמה מיני לשונות. וכמה פעמים היה מבזה אותנו בבזיונות על שאנו מתעצלים בזה, ופעם אחת קרא אותנו: 'עצים יבשים', על שאין אנו מולידים נפשות שיתקרבו להשם-יתברך על-ידינו.

וגם היה רצונו: שייסעו נסיעות בשביל זה, כדי לדבר עם בני-אדם. והיה מתלווץ מאלו המשתדלים לקרב להשם-יתברך רק הפחותים במעלה מאד, כגון עניים ואביונים ועמי-הארצות וכיוצא בזה אנשים השפלים במעלה - כי העקר הוא להשתדל לקרב להשם-יתברך, בני האדם הגדולים במעלה שיש להם איזה חשיבות וכו' וכו'.

"אל תהיו בעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הווי בעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס" (משנה א)

יא. ח"ב לז - הפלל: שעקר התכלית הוא רק לעבד וליילך בדרך-השם לשמו יתברך, כדי לזכות להפיר אותו יתברך ולדעת אותו יתברך, שזהו עקר התכלית, וזהו רצונו יתברך, שאנחנו נפיר אותו יתברך. ואין ראוי לאדם שיהיה לו פונה אחרת בעבודתו יתברך, כיון-אם למלאות רצונו יתברך, שאמר ונעשה רצונו.

כי יש מי שעובד כל ימיו ורודף אחר 'תאוות עולם-הזה', כדי למלאות בטנו וכרסו ב'תאוות עולם-הזה'. ויש מי שעובד ומשתדל, כדי לזכות לעולם-הבא, וגם זהו נקרא 'מלוי בטן', שרוצה למלאות בטנו ותאוותו עם עולם-הבא.

וזהו בחינות (תהלים יז. יד): "חלקם בחיים וצפונך תמלא בטנם". "חלקם בחיים וצפונך" - הינו הן אותן שבוחרין "חלקם בחיים", דהינו למלאות תאוותם בחיים חיותם בעולם-הזה, והן אותן שבוחרין ברב טוב הצפון, דהינו 'עולם-הבא'. וזהו: "וצפונך" - שבוחרין ברב טוב הצפון, דהינו 'עולם-הבא', ושניהם הם בחינת 'מלוי בטן' כנ"ל.

וזהו: "חלקם בחיים וצפונך, תמלא בטנם" - שאלו שתי הכתות, הן הבוחרין בעולם-הזה, והן העובדין בשביל העולם-הבא, שהם בחינות: "חלקם בחיים, וצפונך" כנ"ל - שניהם הם בבחינת: "תמלא בטנם" - שרוצים למלאות בטנם ותאוותם, זה בעולם-הזה, וזה בעולם-הבא. רק שזה הבוחר בעולם-הבא הוא חכם יותר, שבוחר בעולם עומד, הקיים והנצחי, וממאס 'עולם-הזה', שהוא עובר וכלה. וגם באמת בודאי טוב יותר הרבה לעבד השם, אפלו אם עובד בשביל

עולם-הבא'. אך אף-על-פי-כן גם זה נקרא בחינת 'מלוי בטן', פנ"ל.

יב. שיחות הר"ן מח - וזהו פלל גדול מאד בעבודת-השם: לכל יניח עצמו לפל חס-ושלום, מחמת שנפל מאיזה עבודה או מתפלה בכונה, או שנפל למקום שנפל חס-ושלום - עם-כל-זה יחזק עצמו בכל האפשר, ויתחיל בכל-פעם מחדש וכו'.

וכל-כך הוא צריך להתחזק - עד שהוא מכרח להיות מרצה לעבד את השם תמיד כל ימי חייו, "על מנת שלא לקבל פרס". כי לפעמים נדמה להאדם: שרחוק שהוא יזכה לחיי עולם-הבא, לפי גדל התרחקותו מהשם-יתברך. אף-על-פי-כן יהיה מרצה לעשות מה שיוכל בעבודת-השם בלא עולם-הבא.

ואפלו אם נראה לו שיהיה לו גיהנם גם-כן חס-ושלום - יהיה איד שיהיה, הוא מחיב לעשות את שלו תמיד בעבודת-השם, כל מה שיוכל לעשות ולחטף איזה מצוה או תורה ותפלה וכיוצא, "וזה הטוב בעיניו יעשה" (דברי-הימים יט, יג).

וכעין מה שמספרים בשם ה'בעלי-שם-טוב' וצ"ל: שפעם אחת נפל בדעתו מאד מאד, עד שנדמה לו שבודאי לא יהיה לו עולם-הבא חס ושלום, ולא היה לו במה להחיות עצמו בכלל, ואמר: "אני אוהב השם-יתברך בלא עולם-הבא!" (וכידוע הספור מנסיעתו לארץ-ישאל, שנוהגין לספרו בשביעי-של-פסח).

יג. חיי מוהר"ן תפג - פעם-אחת ספר עמי מענין 'ענוה' ואידך הוא ה'אמת' וכו'. וכן ספר עמי מענין (אבות פ"א מ"א): "על מנת שלא לקבל פרס" - ו'הלא אף-על-פי-כן בהכרח שאני רוצה איזה דבר' וכו'! - וכוון לי מחשבתי, כי אלו הקשיות בענין 'ענוה' ובענין זה, היו עולים על דעתו, והוא ז"ל בקדשתו הנפלאה, פון לי מחשבתי.

אך לא אמר שום ישוב ותרוע על-זה, רק דבריו היו, פאומר: "שהוא יודע כל מחשבותי שעולים על הלב, אך אי-אפשר עתה לי לשוב לי פל-זה!" - והבנתי מדבריו: "שאצריכין לזה רק יגיעה גדולה בעבודת-השם, ותפלה ותחנונים הרבה - אז נזכה לידע 'דרכי ענוה' באמת - וכן לזכות לעבד את השם "שלא על מנת לקבל פרס"! - יהירצון שנזכה מהרה לכל-זה באמת ובשלמות.

"ויהי מורא שמים עליכם" (משנה ג)

יד. ח"א ס, ד - 'שלמות היראה', היא בבחינת 'שלש קוין'. (א) "מורא שמים" (אבות פ"א מ"א). (ב) "מורא רבך" (שם פ"ד מ"ב). (ג) "מורא אב ואם" (ויקרא יט, ג). וכשיש 'חכם-הדור' שזוכה ל'תלמידים הגונים' ו'ל'בנים הגונים', אזי ה'יראה' בשלמות. כי יראת החכם והרב שבדור - הוא בחינת "מורא שמים". ו'התלמידים' - יש להם 'יראת הרב', בחינת "מורא רבך". ו'הבנים' - יש להם "מורא אב ואם". שעל-ידי 'שלש יראות' אלו, ה'יראה' בשלמות.

ובחינת 'יראה' של כל אחד מהשלש הנ"ל - צריך שיהיה פלול משלש שלש. דהינו: מורא של הרב, שהוא מורא

שמים" - צריך שיהיה פלול בכל התלת מחיו: חכמה, בינה, דעת. פי עקר 'יראתו של הרב' - הוא על-ידי התבוננות גדלת הבורא-יתברך-שמו, שחוקר ודורש בשכלו. נמצא: ש'יראתו' על-ידי השכל'. על-כן צריך שתהיה ה'יראה' מלאה בכל השלשה מחיו, בחכמתו ובינתו ודעתו, פלם יהיו מלאים מ'יראת-השם. - ויראת התלמיד וכו'. ויראת הרב וכו'.

"יהי ביתך בית ועד לחכמים" (משנה ד)

טו. ח"א נת, ג - המתנגדים והמבזים והמחרפים יראי השם, זה מחמת שמקבלים תורה מ'תלמידי-חכמים שדין יהודאין', שיש להם תורה נפולה מאלפין נפולים. - ועצה ותקון לזה: היא בחינת 'תולע', בחינת 'אמונה', והוא בחינת 'אברהם', שהוא בחינת 'חסד'. - ולבא לחסד הנ"ל, אי-אפשר אלא על-ידי שיכניס תלמידי-חכמים צדיקים לתוך ביתו, פי "המכניס אורחים תלמידי-חכמים אמתיים לתוך ביתו, פאלו הקריב תמידיו" (ברכות י). ובזה השמוש שעומד עליהם ומשמש אותם, זוכה לחסד הנ"ל, פמאמר (כתובות צו): "כל המונע תלמידו מלשמשו פאלו מונע ממנו חסד".

ומי שביתו: "בית ועד לחכמים" (אבות פ"א מ"א) - שבונה ביתו בבחינת (מלכים ב, ד, ט"ו): "איש קדוש עובר עלינו תמיד נעשה עלית קיר" - אלו האנשים מעליו האלפין הנפולין.

"ויהיו עניים בני ביתך, ואל תרבה שיחה עם האשה" (משנה ה)

טז. ח"א רמב - 'צדקה', הוא סגלה גדולה ומועלת מאד להנצל מ'הרהורי-נאוף'. אך אסור לסמך על-זה, ולהיות מערב עם הנשים ולהרבות שיחה עמהם חס-ושלום, רק מה שמכרח לדבר עמהם אינו מזיק לו, על-ידי זכות ובה הצדקה. וזהו (אבות פ"א מ"ה): "ויהיו עניים בני ביתך, ואל תרבה שיחה עם האשה" - הינו: שאף שאתה עושה 'צדקה', ו'עניים' הם 'בני-ביתך', אף-על-פי-כן "אל תרבה" וכו'.

"עשה לך רב, וקנה לך חבר,"

והוי דן את כל האדם לכף זכות" (משנה ו)

יז. ח"א ג - על-ידי ששומע הנגינה ממנגן פשר, הוא מתקן 'בנין המלכות' שלו. - ובזה יתישב הסמיכות של המושנה (אבות פ"א מ"ו): "עשה לך רב, וקנה לך חבר, והוי דן את כל האדם לכף-זכות". 'עשה לך רב' - הינו שיתקן בחינת מלכות (בבא-בזר-הלקוטים): שגם ענין הרב והרבי עצמו הוא סוד המלכות, שאין להתעשר בו רק הראוי לזה. וזה על-ידי: "קנה לך חבר" - הינו על-ידי 'קנה' שהקול יוצא ממנו, שמחבר השני ברובים להיות פנים בפנים "במעט איש ולויות" (מלכים א, לו), 'בזמן שישאל עושין רצונו של מקום" (יומא נד, בבא-בבא-צט).

ואזי בפשיתקן בחינת 'מלכות' שלו, ויוכל למשל בכל מה שירצה, ויוכל להמית לזה ולהחיות לזה, ונמצא עולם הרב. לזה אמר: "והוי דן את כל האדם לכף-זכות" - שצריך לדון את כל אדם לכף-זכות, פי אין הקדוש ברוך הוא חפץ בחרפן העולם, "פי לא לתהו בראה, לשבת יצרה" (ישעיה מה, יח).

יח. ח"א ו, בסוף - צריכין לזהר מאד "לדון את כל אדם לכף-זכות", ואפלו החולקים עליו ומבזין אותו, צריך לדונם לכף-זכות ולשתק להם, ועל-ידי-זה נעשה בחינת 'פְתָר', כמובא במדרש (ויקרא רבה ב, ה): "משל לאחד, שמצא את חברו שהוא עושה פְתָר. אָמַר לוֹ: בְּשִׁבִיל מִי, אָמַר לוֹ: בְּשִׁבִיל הַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ: בִּיּוֹן שֶׁהוּא לְצַדֵּךְ הַמֶּלֶךְ, כָּל אֲבָן טוֹב שֶׁתִּמְצָא תִקְבְּעֵנוּ בּוֹ". כִּד כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא בְּחִינַת פְתָר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְצָרִיךְ לְהִכְנִיֵם בּוֹ כָּל מִיּוֹן אֲבָנִים טוֹבוֹת שֶׁאֲפָשָׁר לְמַצָּא.

דהינו: שצריכין להשתדל לחפש ולבקש אחר כל צד זכות ודבר טוב שאפשר למצא בישראל, ולדון את הכל לכף-זכות, וכמו שאמרו חז"ל (אבות פ"א מ"ו): "הוי דן את כל אדם לכף זכות". נמצא: שעל ידי-שדנים את הכל לכף-זכות, כי מוצאין בו זכות שאינו חייב כל-כך במה שמבזה אותו, כי לפי דעתו וסברתו נדמה לו שראוי לו לבזות אותו וכו' - על-ידי זה נעשה בחינת 'פְתָר'.

יט. ח"א קלו - "הוי דן את כל אדם לכף-זכות" (אבות פ"א מ"ו). כי בשיש מחלקת על אדם, צריך לחקר למצא זכות בחברו במה שחולק עליו, כדי לדונו לכף-זכות. כי המחלקת לא ימנע משני פנים: א) או מחמת שחבירו גדול ממנו במעלה, ועליכן חולק עליו על שלא הגיע למדרגתו. ואזי צריך להשתדל שישגיע הוא גם-כן למדרגת חברו, בכדי שיהיו שניהם שווים, ואזי לא יהיה מחלקת. ב) או לפעמים להפך, שהוא גדול מחברו, והמחלקת מחמת שחברו מתקנא בו על שלא הגיע למדרגתו.

ועליכן צריך לדונו לכף-זכות - ובזה הוא מעלה חברו לכף-זכות. ואז הם במקום אחד, הינו במדרגה אחת. ואזי בודאי לא יהיה 'מחלקת' - כי 'מחלקת' הוא רק מחמת שהם משנים זה מזה. אבל אם יהיו שניהם במדרגה אחת - בודאי לא יהיה 'מחלקת' - כי בדבר אחד אין שיה 'מחלקת'.

ובזה שמעלה את חברו לכף-זכות - יוכל להיות שחברו יחזר בו ולא יהיה שוב 'מחלקת', או שיהיה לו מפלה - כי יוכל להיות ש"גחלים אתה חזתה על ראשו" (משלי כה, כב) בזה שאתה מעלהו לכף-זכות.

וזהו: "הוי דן את כל אדם לכף זכות" - "דן" דיקא - כי הוא בחינת 'דין ומשפט' ממש. כי ידוע (שערי-הגלגלים, הקדמה כב): "שקדם שעולין לאיזה מדרגה, דנין את האדם". ועליכן בזה שאתה דן אותו לכף-זכות, ואתה מעלהו למדרגה יותר גבוהה, דנין אותו, וכפי שיצא המשפט פן יקום.

כ. ח"א קנו - על-ידי שמצדיק הרבים, הינו על-ידי שמקרב בני אדם לעבודת השם-יתברך, או על-ידי שדן כל אדם לכף-זכות, שגם זה נקרא 'מצדיק הרבים' - על-ידי-זה מוריד חמימות והתלהבות להשם-יתברך, כמו שפיתוב (דניאל יב, ג): "ומצדיקי הרבים כפוכבים". ועל-ידי-זה מטהר לבו. ואז זוכה לדבר דבורים חדשים בכל פעם שמתבודד, שהם בחינת 'רוח' הקדש' ממש.

כא. ח"א רז - כל ה'דבורים' הם בחינת 'גבורות', כמו שפיתוב (תהלים קמה, יא): "וגבורתך ידברו". וצריך להמתיקם

על-ידי 'למוד-התורה' ו'דבורים-טובים' שמדברים. ולפעמים יוצאין 'גבורות-קשות' רחמנא-לצלן, והם באים לגדולי-הדור, מחמת שיש להם דעת גדול, ובוקעין ויוצאין מהפה, ונעשה מהם 'דבורים', וצריך לראות להמתיקם. וכשאין ממתיקים אותם - אזי מתחילין לדבר באלו ה'דבורים', 'דבורים-רעים' על הכלל או על הפרט, או שמדברין על 'צדיק-הדור', ואזי נופלים עליו ה'גבורות-קשות', והוא צריך לראות להמתיקם.

ועל-ידי שהוא דן אותם לכף-זכות בזה שמדברים עליו - נמצא שהוא "מטה כלפי חסד" (ראש-השנה יז), ובזה ממתיקם. או על-ידי שמקבל באהבה ה'סורים' שמדברים עליו - על-ידי-זה הוא ממתיק גם-כן 'דבורים' שלכם, שהם ה'גבורות הקשות'.

כב. ח"א רפג - דע: כי צריך לדון את כל אדם לכף-זכות, ואפלו מי שהוא 'רשע-גמור', צריך לחפש ולמצא בו 'איזה מעט טוב' שבאותו המעט אינו רשע. ועל-ידי-זה שמוצא בו 'מעט טוב', ודן אותו לכף-זכות - על-ידי-זה מעלה אותו באמת לכף-זכות, ויוכל להשיבו בתשובה.

וכמו שצריכין לדון אחרים לכף-זכות, אפלו את הרשעים, ולמצא בהם 'איזה נקודת-טובות', ועל-ידי-זה מוציאין אותם באמת מ'כף-חובה' ל'כף-זכות' - כמו-כן הוא אצל האדם בעצמו: שצריך לדון את-עצמו לכף-זכות, ולמצא בעצמו איזה 'נקדה-טובה' עדין - כדי לחזק את-עצמו שלא יפל לגמרי חסוֹן-שלו, רק אדרבא: יתיה את עצמו וישמח את נפשו, ב'מעט הטוב' שמוצא בעצמו.

כג. ח"ג קנה - עקר 'אמירת תהלים': לומר כל מזמורי תהלים על-עצמו, למצא את-עצמו בתוך כל מזמור. כי כל המלחמות שבקש 'דוד-המלך' שיצילנו השם-יתברך מהם, צריכין לפרש לעצמו על 'מלחמת היצירה-הרע וחילותיו'. והפסוקים שדוד-המלך משבח את-עצמו, כגון (תהלים פו, ב): "שְׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אָנִי", וכיוצא בזה - גם זה צריכין לפרש על-עצמו - כי צריכין לדון את-עצמו לכף-זכות, ולמצא בעצמו איזה זכות ונקדה טובה, אשר בבחינת הנקדה טובה הזאת הוא בחינת חסיד, וכיוצא.

כד. ח"ב א, יד - רק הוא לבדו יתברך יכול לדון את האדם, כי הוא יתברך בעל הרחמים, ובודאי הוא מקים בנו: "הוי דן את כל האדם לכף זכות" (אבות פ"א מ"ו). ואנו רואין רחמנותו במה שקבע לנו 'ראש-השנה' שהוא 'יום-הדין', ב'ראש-החדש', כי זה הוא חסד גדול, שאז בביכול הוא יתברך בעצמו מבקש בפרה, בבחינת (שבעות ט. חולין ס): "הביאו עלי בפרה", הנאמר ב'ראש-החדש', כי איך היינו מרימין פנינו לבקש בפרה מאתו יתברך. ועליכן אין לנו בוששה ביום-הדין לבקש בפרה, מאחר שהוא יתברך בעצמו מבקש אז בפרה.

כה. שיחות הר"ן צו - הצדיק "מטה כלפי חסד" (ראש-השנה יז), ודן את כל החולקים עליו לכף-זכות, שפונתם לשם-שמים. כי לא היה העולם יכול לסבל אור הצדיק, שאורו גדול מאד להעולם לסבלו. וגם מחמת שיש כמה דינים וקטרוגים

גדולים על הצדיק הגדול האמת. עליכן הם חולקים עליו, ובזה הם משתיקים הדינים והקטרוגים.

וגם עושה לו טובה - כי בשהצדיק צריך לילך מדרגא לדרגה, אזי מנסים אותו אם יש לו "כח לעמוד בהיכל המלך" (דניאל א, ד), שהוא הפה של הצדיק החולק עליו, ועל-ידי-זה מעלין אותו מדרגה לדרגה יותר עליונה. נמצא שעושה לו טובה.

כו. ספר המדות, אמונה ח"ב ז; למוד ח"ב ז -
כשהולך מרב לרב, אז צריך לחזק אמונתו באחדות השם יתברך - כי הלמוד מהרבה מלמדים, מזיק לאמונת-היחוד. וכן הרב שיש לו אמונת-היחוד, הוא יכול להאיר לכל תלמיד ותלמיד לפי כחו, וכל תלמיד אינו שומע אלא מה שצריך לו ולא יותר.

[ויבן על-פי באור דבנו עובדיה מברטנורא במשנתנו (אבות פ"א מ"ו): "עשה לה רב, והסתלק מן הספק" - ולא ילמד היום מאחד, ולמחר מן האחר. ואף-על-גב דבמסכת עבודה-זרה (יט) אמרו: הלומד תורה מרב אחד, אינו רואה סימן ברכה - כבר פירשו ואמרו (שם): "הני מילי בסברא" - שטוב לו לשמע סברת הרבים. אבל לענין אמונה - מחד רב מעלי, כי היכי דלא לפגם לישינה".

כז. עלים לתרופה, מכתב הסתלקות מזהרנית -
מזהרנית ז"ל (לפני הסתלקותו): אמר פרוש על משנה (אבות פ"א מ"ו): "עשה לה רב וקנה לה חבר". "עשה לה רב" - ואם אין אתה יודע מי ה'רב?' - "וקנה לה חבר" - פרוש: תתחבר את עצמך לה'קלמוס'. [מען דארף זיך מקרב זיין צו א' רבי, און אז סאיז נישט דא קיין רבי, איז מען זיך מחבר צו דער פּען].

כח. ספר המדות - עניני לדון לכף-זכות - [א] מי שיש לו מחשבות-רעות, ידין את כל בני אדם לכף-זכות תמיד (הרחוקים ה). [ב] מזונות של אדם נתמעט, כשאין דן את האדם לכף-זכות (מזון טו). [ג] הדן את בני-אדם לכף-זכות, יזכה לקבל את המועדים פנכוון (רחמנות יב). [ד] מי שאין דן את חברו לכף-זכות, פאלו הרגו, גם השרים אינם נוהגים עמו בישרנות (שרים ב).

"ושנא את הרבנות" (משנה י)

כט. ח"א נו, א-ב-ג - יש בכל אחד מישראל בחינת מלכות, וצריך לכלי להשתמש עם בחינות ה'מלכות' שיש לו להנאתו ולצרכו, שלא תהיה בחינות ה'מלכות' אצלו כעבד למלאת תאוותו, רק שתהיה בחינת המלכות בבחינת 'בן-חורין' וכו'. שלא להשתמש בה להנאתו ולצרכו, כי-אם להשתמש עם ה'מלכות' לעבודת השם-יתברך.

דהינו: להזהיר ולהוכיח את כל הנשמות שנכנעים אליו, כל אחד ואחד לפי בחינות המלכות שיש לו. הן אם הוא מושל בביתו - צריך להזהיר ולהוכיח את 'בני-ביתו'. ואם יש לו ממשלה יותר - מטל עליו להזהיר יותר ויותר אנשים, לפי בחינת ה'מלכות' שלו.

וצריך להמשיך אריכות-ימים לתוך ה'מלכות' - שלא תהיה בבחינות (פסחים פז): "הרבנות מקפרת את בעליה". כי כלי-אחד לפי בחינת ה'מלכות' שיש לו, הוא בחינת 'צופה', שמטל עליו להזהיר ולהוכיח את האנשים שהם משרשו, שיש לו בחינת 'מלכות' עליהם.

ואם הוא מזהיר ומוכיח אותם, אזי הוא עושה את שלו, ומציל את נפשו, כמו שנאמר (חזקאל ג, יד-ט): "צפה נתתיך לבית ישראל וכו', ואתה פי הזהרת רשע ולא שב מרשעו וכו', הוא בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת". - אבל אם אינו מזהיר ומוכיח אותם, אזי הענש עליו, כמו שכתוב שם. ועליכן "הרבנות מקפרת את בעליה".

ועליכן צריך לראות להמשיך אריכות-ימים לתוך ה'מלכות' - דהינו: שיראה שיוכל להזהיר ולהוכיח אותם. - וצריכין לזה 'דעת', כדי לידע איך להוכיחם. ולבוא לדעת' הזה, הוא גם-כן על-ידי אריכות-ימים בעצמו וכו'. ולבא לאריכות-ימים, הוא על-ידי 'עסק התורה' וכו'. ואז אין הרבנות וה'מלכות' מזקת לו. (עין בפנים).

ל. ח"ב ה, ה - יש מנהיגים, שמתנהגים ברבנות, ו"מושלים על עם דל" (משלי כח, טו), והם מתנאים על הדור בחנם, כי לא נתן להם גדלה מרהשמים כלל, רק הם מתנאים מעצמם על הדור בחנם, והם מקבלין 'חרב הגאווה', בבחינת (דברים לג, כט): "ואשר חרב גאותך", ומושלים על עם דל בחנם, ויש להם כח אפלו להעניש את מי שאינו רוצה להכניע עצמו תחת מקשלתם, וכל זה על-ידי 'חרב הגאווה'. ובאמת אין זה נקרא 'מעניש', אלא 'מזיק', כי הן 'מזיקי עלמא'.

לא. ח"ב פ - לא ירצה שום אדם בהתנשאות, אלא עד שיבואו כל העם ויפיוסו אותו שיקבל 'רבנות', אזי יקבל, אבל בלא 'פיוס' לא יקבל, ולא ירדף אחר 'התנשאות', כי לא מצינו בדור הזה שיהא פונתו לשם-שמים. כמו שמצינו (הוריות יג): "שהתקין רבן גמליאל כבוד לעצמו, וכבוד לנשיא, וכבוד לאב-בית-דין, ואחר-כך פשראו רבי מאיר ורבי נתן, התיעצו לבטל הדבר!" - ובודאי לא היו פונתם חסו-ושלום, בשביל כבוד עצמם, אלא בשביל כבוד השם-יתברך.

לב. חיי מזהרין תקלח - אמר רבנו ז"ל על אנשי-שלומונו: "שקשה להם שיירמו את-עצמן להנהיג ברבנות והתנשאות - מחמת שהכנסתי בהם אמת, הרבה יותר מדי!"

עין עוד להלן במשנה יג: "ודאשתמש בתנא, חלקך"

"חכמים הזהירו בדבריכם וכו', וישתו התלמידים הבאים אחריכם וכו'" (משנה יא)

לג. ח"א נט, ה - על-ידי שמכלכל דבריו במשפט - יכול ללמד לתלמידים חכמתו, ולא יזיק להם. כי עקר הלמוד תלוי בזה, ש"יכלכל דבריו במשפט" (תהלים קיב, ה), כמו שכתוב (אבות פ"א מ"א): "חכמים הזהירו בדבריכם וכו', וישתו התלמידים הבאים" וכו'.

"הוי מתלמידיי של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום" (משנה יב)

לד. ח"א נט, א - הכלל הוא: שצריך לבקש שלום, שיהיה שלום בין ישראל, ושיהיה שלום לכל אדם במדותיו, הינו שלא יהיה מחלק במדותיו ובמאדעותיו, שלא יהא לו חלוק בין בטיבו בין בעקו, תמיד ימצא בו השם יתברך - על-ידי

"וְיָאֵם לֹא עֲכָשְׂיוּ, אִימְתִי" (משנה יד)

מב. שיר יידידות, בתחלת הספר - מה תעשה ליום פקודה, ומה תשיב לשולחיה דבר. אל תבט על מצהלות הזמן, כי גופך חלש ודל. הזמן הולך והומה, והגוף אפשר עכשו בא יומו.

מג. ח"א מט, נסוף - "ישיש בגבור לרוץ ארח" (תהלים יט, ו) - כי הצדיקים הם "גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו" (תהלים קג, ט). כי צריך 'התגברות', כדי "לרוץ ארח" הזה שהיו יכולים לילך בזמן הזה שהיו ישראל נזופים, ועכשו רצים במהירות גדול זה הדרך.

בעת שאמר זאת התורה, שמעתי אז מפיו הקדוש ענין זה בבאור יותר, שאמר ענין זה: לענין בני-אדם הזוכים לעשות 'תשובה' על העבר - שאף-על-פי שזוכים לתקן מה שעבר, אף-על-פי-כן, עדין היכן הוא אותו הזמן שהיו רחוקים מהשם-יתברך - שהיו יכולים לעבד השם-יתברך באותו הזמן.

ובדאי צריכים לתקן זאת - דהיינו: להשלים ולמלא את העבודה שהיו יכולים לעבד השם-יתברך בכל אותו העת שהיו נזופים מלפניו יתברך ורחוקים ממנו. עליבן אחר שאינן להתעורר לתשובה, צריכין זריזות גדול בעבודתו יתברך, ולרוץ מאד מאד, כדי שיזכה על-ידי זריזות עבודתו, לתקן ולהשלים גם חסרון העבודה של הימים שעברו - כי עכשו צריך לרוץ במהירות גדול זה הדרך שהיה יכול לילך בזמן שהיה רחוק מהשם-יתברך.

ואמר לאנשיו בזה הלשון: **"איר דארפט זיך זייער יאגן, איר זאלט נאך קענען עפעס כאפן!"** [אתם צריכים למהר מאד, שתזיכרו עדין לחטף משהו].

"שמאי אומר, עשה תורתך קבע" (משנה טו)

מד. ח"א רפד - הזכיה את אחד שאמר לו, שאין לו פנאי ללמוד מחמת שעוסק במשא-ומתן: "שאף על-פי-כן ראוי לו לחטף איזה זמן לעסק בתורה בכל יום!" - וזהו שאמרו חז"ל (שבת לא): "ששואלין את האדם: קבעת עתים לתורה?!" - 'קבע' הוא לשון 'גזלה', כמו שכתוב (משלי כב, ט): "וקבע את קבעיהם נפש", היינו: ששואלין את האדם: "אם גזל מן הזמן שהוא טרוד בעסקיו, אם גזלת מהן עתים לתורה!" - כי צריך האדם לחטף ולגזל עתים לתורה, מתוך הטרדא והעסק.

מה. שיחות הרין יט - רבנו ז"ל אמר: "נכספתי מאד להמשיך את העולם אל 'עשיה' - שיהיה חיוב אצל כל אחד ואחד, ללמד כף וכף בכל יום, ולא יעבר, וכיצא!"

ואמר: שאפלו אותן האנשים הרחוקים מן הקדשה מאד, שנלכדו במצודה רעה, עד שרגילין בעברות חסיושלו, אף-על-פי-כן הפח של התורה גדול כלי-כף, עד שיכולה להוציא אותם מן העברות שרגילין בהם חסיושלו. ואם יעשו להם 'חק קבוע' ו'חיוב חזק' ללמד בכל יום ויום כף וכף, יהיה איד שיהיה - בודאי יזכו לצאת ממצודתם הרעה - על-ידי ה'תורה' - כי 'פח התורה' גדול מאד.

ה'תורה' הנקראת 'שלוש' וכו', ועל-ידי 'צדיקים' שנקראו גם כן 'ברית שלום'. ומחמת זה יכול לאהב את השלוש בכל מקום, הן בטיבו וכו', ויכול להיות שלום בין ישראל, ולאהב זה את זה.

לה. ח"א לד, ז - בשמקשר הלב, להנקה, שהוא בחינת 'צדיק', ששם האור האהבה הקדושה שורה, כי אור החסד נשאר ביסוד דאצילות - אזי נתבטל האהבות רעות, הינו ה'תרפות', הינו 'ערלת לב'. כי "על כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י, יב) - כי שם שורה אהבה הקדושה. - וזהו פשהקדושה ברוח-הוא נתן הנהנה לפינתם, אמר (במדבר כה, יב): "הנני נתן לו את בריתי שלום" - כי ה'נהנה' היא בחינת 'אהבה', הוא 'אברהם' - שורה במקום 'ברית שלום' - הינו: 'צדיק יסוד עולם'.

"ודאשתמש בתגא, חלף" (משנה יג)
"המשתמש ב'כתרה של תורה' באדם המשתמש בכליו - חלף ועבר מן העולם" (פרוש רבינו עובדיה מפרנסניא)

לו. ח"א נב, ד - יש רועים של הסטרא-אחרא, מפרסמי הדור, וכופין אנשים לתחות שעבודיהו, ועקר מלכותם הוא על-ידי עזות, כי "עזות, מלכותא בלא תגא" (סנהדרין קה). והם בכלבים בעזותם, והן "פני הדור בפני הכלב" (סוטה מט). וכדי להנצל מהם מתחת ממשלתם, אי-אפשר רק על-ידי עזות, לעמד נגד עזותם, ואז נכנס לתוך הקדשה.

לז. ח"א סז, ג - בשפוגם ב'תאות-אכילה' - נופל ה'פבוד', בחינת 'מלכות', ואזי נוטלין 'פבוד', ה'עזיפנים' שבדור. כי "עזות מלכותא בלא תגא" (סנהדרין קה). הינו: כשאין בחינת 'מלכות', בחינת ה'שלחן שבקדשה' בשלמות - אזי מתגבר ה'עזות', שהוא 'מלכותא בלא תגא', בלא 'כתר מלכות'. - אבל כשמשריין תאות אכילה, אזי אין שום פקידות ושורה לה'עזיפנים'.

לח. ח"א יג - מי שהוא מפרסם, ויש לו 'שם' על-ידי 'עזות' - הוא נופל לפני ה'בעל-תפלה', המלוה הגדול, שכל צבא השמים וכל הפחות בלם הם בחינת לוויין ממנו.

לט. ח"א יח - ספנה גדולה להיות מפרסם ולהנהיג העולם. לא מבטיח שאינו ראוי לכל ולובש טלית שאינו שלו, רק אפלו עובדיהשם באמת 'גדולי-הדור', יש עליהם ספנות נוראות בהנהגת העולם. ויכולים לעבר ממש גנב ונאף ורצח בכל-פעם בכל-רגע רחמנא-לצלן.

מ. ח"א פ - מצינו בדור הזה: שפמה בני-אדם נפלו מאמונתם מחמת שרואים שבני-גילם עלו לגדלה. ובדאי מה שדחה אותו ולקח גדלה לעצמו היא 'עזות', כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין קה): "עזות מלכותא בלא תגא".

מא. ספר המדות, בושה ב - מתר לביש את הרבנים ששוכרין את הרבנות לשם גאון, וראוי לבזותן ולהקל בכבודו, ואין עומדין בפניהם, ואין קורין אותן 'רבי', וה'טלית' שעליו ב'מרדעת של חמור'.

עין עוד לעיל במשנה י: "ושנא את הרבנות"

[ב'למקוטי'ה'לכות, בציעת'הפת, ה, כבי שמעתי מפיו הקדוש ז"ל שאמר: "נכספתי מאד להמשיך העולם אל 'עשיה' - דהינו: שיהיה חיוב לכל אחד בכל יום, ללמד 'כף וכף' כפי ערכו וכו'!" - ושאילתי אותו אז: "הלא יש בני'אדם 'בעלי'עברות' רחמנא'לצלוג! - השיב בלשון עגרה קצת: "אין אתה יודע כח הגדול של התורה וכו'!" - וכונתו הייתה: שאפלו מי שגלגל בעברות חס'ושלום, ונדמה לו שאי'אפשר לו לצאת משם - אם אדע'לפיי'כו הנה קובע לו 'שעורים' קבועים לתורה בכל יום ויום - הנה 'כח' התורה מתגבר, עד שגם הוא יהיה נתתקן ויוצא מהם סוף כל סוף].

"עשה לך רב, והסתלק מן הספק" (משנה טז)

מז. ח"א קמג - מעלת המקבל עצה מ'חכמי'הדור' - כי הוא 'המתקנת'הדינים'. כי בפשט'רף 'לעצה', ואינו יודע איך לעשות - היא בחינת 'צמצום', כי נתצמצם שכלו ואינו יודע איך לעשות, והוא בחינת 'דינים', בידוע. ועל'ידי שהחכם נותן לו 'עצה' - הוא מרחיב לו, ומאיר בו חכמתו. וזה בחינת 'חסדים' וכו'.

גם בתיב (משלי יא, יד): "תשועה ברב יועץ", וה'צדיק' נקרא 'רב', כמו שאמרנו רז"ל (תענית ט): "משה אידי דנפיש זכותה, בריבם דמי".

גם אם מקבל 'עצת הצדיק' - אף שאחר'כך לא עלתה לו יפה מעצתו - אזי יודע שהיה רק מהשם'יתברך. אך אם לא היה מקבל 'עצת הצדיק' - היה אפשר שתגיע לו 'דעה', בלי 'גזר' דין של מעלה, רק שהוא בעצמו מושך על'עצמו, כמו שפיתוב (משלי יט, א): "אולת אדם תסלף דרבו, ועל ה' יזעה לבו". אך אם קבל 'עצת הצדיק' - יודע שהוא רק על'פי 'משפט שלמעלה'.

"כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה. ולא המדרש הוא העקר אלא המעשה. וכל המרבה דברים מביא חטא" (משנה יז)

מז. ח"א סד, ד - 'מחלקת' היא בחינות 'בריאת'העולם. כי עקר בריאת'העולם, על'ידי 'חללי'הפנוי, כי בלא זה היה הכל אי'נסוף, ולא היה מקום לבריאת'העולם. וכן הוא בחינת ה'מחלוקות', כי אלו היו כל התלמיד'י'חכמים אחד, לא היה מקום לבריאת'העולם, רק על'ידי המחלקת שביניהם, שכל אחד מושך עצמו לצד אחר, על'ידי'זה נעשה ביניהם בחינות 'חללי'הפנוי, בחינות צמצום האור לצדדין.

כי כל הדברים שכל אחד מהם מדבר, הם רק בשביל 'בריאת' העולם, כי הם בוראים את הכל על'ידי 'דבריהם', "אל תקרי עמי אלא עמי" (תקדמת תהר ה). אך צריך לזהר שלא לדבר יותר מדי, רק כפי צורך 'בריאת'העולם, לא יותר. כי על'ידי 'דבוי האור', נשתברו הכלים, ונתהוו ה'קלפות'. בן אם אחד מרבה לדבר, מזה גורם התהוות ה'קלפות', כי הוא בחינת 'דבוי'האור' שעל'ידי'זה היו 'שבירת'הכלים'.

וזה פרוש המשנה (אבות פ"א מ"ז): "כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה. ולא המדרש הוא העקר אלא המעשה. וכל המרבה דברים מביא חטא". "בין החכמים" - הוא בחינת 'חללי'הפנוי' שנתהווה ונעשה "בין החכמים", על'ידי ה'פרוד' וה'מחלקת' שיש ביניהם. כי אם היו כלם אחד, אין שיה' לומר "בין החכמים". ובתוף ה'חללי'הפנוי' הנה נעשה בריאת'העולם, הינו הימים והמדות.

וזה: "כל ימי גדלתי" - שהייתי מגדל 'ימי ומדותי', שהוא בחינת 'בריאת'העולם' - "בין החכמים" דיקא, בתוף ה'חללי' -

הפנוי, כי שם נעשה כל הבריאה. וזה: "גדלתי" - ש'הגדלתי' 'ימי ומדותי', מקטנות לגדלות. וזה שקראם: "ימי" - כי הם 'ימים' שלו, כי הוא בורא את העולם בנ"ל.

וזה: "ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה" - כי שם ב'חללי'הפנוי אין טוב משתיקה בנ"ל, כי אסור לכנס לשם ב'י'אם מי שהוא בבחינת 'שתיקה', בחינת 'משה'. וזה שאמר: "כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי וכו'" - כי על'ידי שאחז במדרגה זו בבחינת 'שתיקה', על'יפן היה מגדל 'ימי ומדותי' שם ב'חללי'הפנוי, כי אסור לכנס לשם ב'י'אם מי שהוא בבחינת 'שתיקה'.

וזה: "ולא המדרש הוא העקר אלא המעשה, וכל המרבה דברים מביא חטא" - כי כל מדרשם ודבריהם שאלו החכמים מדרשים, אין העקר המדרש בלבד, אלא המעשה, שיעשו ויבראו על ידי דבריהם את העולם. אך: "כל המרבה דברים מביא חטא" - כי מ'דבוי האור' נתהוו ה'קלפות' בנ"ל.

[בכתב'ידי רבנו ז"ל, השיך לתורה הנה, הנדפס בסוף הספר - יש נסח שונה, עי' שם]

מח. ח"ג ה, טו - באמת צריכין דיקא לסלק את המח, להשליך כל החכמות ולעבד השם בפשיטות, בלי שום חכמות, שיהיו 'מעשיו מרבין מחכמתו' (אבות פ"ג מ"ט), "ולא המדרש הוא העקר אלא המעשה" (שם פ"א מ"ז). לא מבעיא חכמות של שטות של סתם בני אדם, אלא אפלו חכמות גמורות, אפלו מי שיש לו מח גדול באמת, כשמגיע לאיזה עבודה, הוא צריך להשליך כל החכמות ולעסוק בעבודתו יתברך בפשיטות.

מט. שיחות הר"ן קלא - כל דברי תורתו הקדושה, אף על'פי שיש בה עמקות גדול ונורא מאד מאד ורזין על'אין וסודי סודות עמקים ורחבים מני ים בכל דבור ודבור, אף על'פי יי'כו עקר פונתו, לשמר ולעשות ולקיים את כל דברי תורתו בפשיטות ובתמימות. כי "לא המדרש הוא העקר אלא המעשה" (אבות פ"א מ"ז). ושם עינד היטב וסתכל יפה בכל תורה ותורה, העבודות והעצות והמוסר וההתעוררות היוצאים על'פי פשוטן של דברים, ותבקש מהשם'יתברך שיאיר עיניך לזכות לזה להבין הדברים היטב למעשה.

נ. חיי מוהר"ן, השמטות בסוף הספר - אמרו רז"ל (מגלה יח): "מלי בסלע, משתוקא בתרי". וזהו מי שאינו יכול לדבר בראוי כמו שצריכין לדבר בקדשה ובטהרה, ואז שתיקותו יפה מדבורו. אבל מי שיכול לדבר בתקונו, בודאי דבורו שיה שני סלעים.

נא. ספורי מעשיות, מעשה יג מ'שבנה בעטלערים' (יום החמישי, בעל התוספות) - פעם אחת היה שיחה וספור, שהיו אנשים מפארים עצמם בבחינה זו של 'מעט מחזיק את המרבה' וכו'. ואחד אמר: שה'שתיקה' שלו היא בחינת 'מעט מחזיק את המרבה' - כי יש עליו 'מקטרגים' הרבה ובעלי לשון'הרע', שמלשינים עליו הרבה מאד. וכל מה שמלשינים ודוברים ומקטרגים עליו בלשון'הרע הרבה - הוא ב'שתיקותו' מתרץ הכל, על'ידי מה שהוא שותק לבד - (כי הוא עושה רק איזה 'שתיקה', והוא 'פרוץ' על הכל). נמצא: ש'שתיקותו' הוא 'מעט מחזיק את המרבה'.